

ВПЛИВ ХАРАКТЕРУ ТА СТУПЕНЯ УЧАСТІ СПІВУЧАСНИКІВ НА ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

Необхідно зазначити, що у чинному кримінальному законі призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення та за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті регулюється однією статтею.

Так, відповідно до ч. 5 ст. 68 КК України, «при призначенні покарання співучасникам кримінального правопорушення суд, керуючись положеннями статей 65-67 КК України, враховує характер та ступінь участі кожного з них у вчиненні кримінального правопорушення».

Отже, якщо не брати загальні засади призначення покарання, закон зобов'язує враховувати два фактори характер участі та ступінь участі у вчиненні кримінального правопорушення, тому нам необхідно розмежувати ці поняття.

Характер участі у вчиненні кримінального правопорушення визначається роллю співучасника у спільній діяльності. В ч. 1 ст. 27 КК України законодавець, залежно від ролі співучасників, поділив їх на виконавців, організаторів, підбурювачів та пособників. А ступінь участі – міра активності особи у виконанні своєї ролі (або у їх поєднанні). Ступінь участі відноситься до характеристики не різновидів співучасті, а до різновидів даного виду: ступінь виконання, ступінь організації, ступінь підбурювання, ступінь пособництва.

Підвищення інтенсивності дій співучасників може відбуватися за рахунок поєднання одним співучасником кількох функціональних ролей, наприклад, підбурювача та виконавця, виконавця та організатора, підбурювача та організатора.

Так, законодавець, напевно не випадково поставив характер перед ступенем участі, дійсно спочатку необхідно враховувати саму роль, а вже потім якою мірою (яким чином) особа виконувала цю роль.

На жаль, чинне законодавство не встановлює жодних правил щодо врахування характеру та ступеня участі у вчиненні кримінального правопорушення, тобто покарання виконавця, організатора, підбурювача та пособника призначається у межах санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини Кримінального кодексу. В теорії кримінального права іноді зазначається, що найменш суспільно небезпечним є пособник, а найбільш – організатор або виконавець.

Необхідно дослідити питання про доцільність встановлення типового співвідношення рівня караності залежно від ролі співучасників.

Відповідно до ч. 1 ст. 29 КК України, виконавець (співвиконавець) підлягає кримінальній відповідальності за статтею Особливої частини Кримінального кодексу, яка передбачає вчинене ним кримінальне правопорушення. На відміну від організатора, підбурювача та пособника, які підлягають кримінальній відповідальності за відповідною частиною статті 27 і тією статтею (частиною статті) Особливої частини Кримінального кодексу, яка передбачає кримінальне правопорушення, вчинене виконавцем (ч. 2 ст. 29 КК України). На наш погляд, типова санкція розрахована саме на виконавця кримінального правопорушення, який безпосередньо в повному обсязі виконує об'єктивну сторону діяння. Інші співучасники вчиняють це діяння тільки в певній його частині. На наш погляд, в ч. 2 ст. 29 КК України законодавець перерахував співучасників не в хаотичному випадковому порядку, а залежно від небезпечності їх ролі – від найбільш небезпечного, після виконавця, організатора до найменш небезпечного – пособника. Отже, за типовим (за інших рівних умов) характером (роллю) участі у вчиненні кримінального правопорушення найбільш суворе покарання доцільно призначати виконавцю, менш суворе – організатору, потім підбурювачу і найменш суворе – пособнику.

А далі ми повинні (як зазначається в законі) враховувати вже ступінь участі у вчиненні кримінального правопорушення.

Якщо розглядати в межах окремої ролі, наприклад, підбурювач, який умовлянням схилив іншого співучасника до вчинення кримінального правопорушення є менш суспільно небезпечний, ніж підбурювач, який це зробив за допомогою примусу. На наш погляд, законодавець перераховує способи підбурювання не в рандомному порядку, а за наростаючою: умовляння, підкуп, погроза, примус (ч. 4 ст. 27 КК України).

Фізичне пособництво (наприклад, надання засобів чи знарядь) завжди небезпечніше інтелектуального (наприклад, особа, яка порадами сприяє вчиненню кримінального правопорушення).

Указом Президента України № 584/2019 від 7 серпня 2019 р. «Питання Комісії з питань правової реформи» була створена робоча група з питань розвитку кримінального права. Робота над проектом нового Кримінального кодексу України триває. Робоча група з питань розвитку кримінального права вже завершила обговорення Загальної частини та більшості розділів Особливої частини нового Кодексу.

Вважаємо слушною спробу розділити ст. 68 «Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення та за

кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті» чинного КК України на ст. 3.2.4. «Призначення покарання за незакінчений злочин» та ст. 3.2.5. «Призначення покарання за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті».